VIKIPEEDIA

Kronborgi loss

Kronborgi loss (taani keeles *Kronborg*) on loss Helsingøri lähedal Sjællandil Taani ja Rootsi vahelise Øresundi väina kõige kitsama koha ääres: seal on väin 4 km lai. Seetõttu oli lossil minevikus tähtis osa Läänemere kaubavoogude kontrollimises.

Kronborgi loss on üks olulisimaid renessansslosse Põhja-Euroopas. 30. novembril 2000 kanti loss UNESCO maailmapärandi nimistusse.

Maailmas on Kronbergi loss tuntud William Shakespeare'i näidendi "Hamlet" tegevuskohana. Näidendis ei nimetata lossi Kronborgiks, vaid Helsingøri (Elsinore) lossiks. Loss ehitati Shakespeare'i eluajal; ajal, millest "Hamleti" sündmustik räägib, polnud seda veel olemas, kuid nüüd nimetatakse lossi mitteametlikult ka **Hamleti lossiks**.[1]

Kronborgi loss

Riik	Taani
Ehitatud	1420. aastad
Stiil	renessanssarhitektuur
Ehitas	Erik Pommerist
Koordinaadid	56° 2′ 19″ N, 12° 37′ 19″ E

 UNESCO maailmapärand

Tüüp	kultuurimälestis
Kriteeriumid	IV
Viited	696 (http://whc.unesco.org/en/list/696)
Piirkond*	Euroopa ja Põhja-Ameerika
Nimekirja arvatud	2000 (24. istung)

* Regioon on UNESCO määratletud (http://whc.unesco.org/en/list/?search=&search_by_country=&type=&media=&region=&order=region)

Sisukord

Ajalugu

1420. aastatel laskis Taani kuningas Erik Pommerist ehitada Krogeni linnuse, et kontrollida väina kaudu toimuvat laevaliiklust ja nõuda väina läbivatelt laevadelt makse.

1585. aastal lasi Frederik II linnuse ehitada ümber renessanssilossiks ja nimetas selle Kronborgiks.

1629. aastal põhjustas kahe töömehe ettevaatamatus suure tulekahju, millest jäi puutumata vaid lossikabel. Christian IV alustas renoveerimistöid ja 1639. aastaks suudeti taastada välisilme, kuid interjööri ei saadudki taastada.

1658. aastal vallutasid Kronborgi rootslased Carl Gustaf Wrangeli juhtimisel. Seetõttu ehitati aastatel 1688–1690 lossi ümber fort, lisati täiendav kaitseliin ja mitu kaitsevalli.

Mööduvad laevad pidid maksma tolli, mille väärtus sõltus kapteni deklareeritud lastiväärtusest. Taani kuningal oli õigus kogu last deklareeritud summa eest ära osta. Nii takistati kapteneid liiga väikest summat deklareerimast.

Kronborgi loss

Aastail 1739–1900 kasutati forti vanglana ning vange rakendati kindlustustöödel. Vangid jagati kahte rühma: need, kes kandsid kergemat karistust ja võisid töötada väljaspool lossimüüre, ning need, kes kandsid raskemat karistust ja võisid töötada vaid müüride vahel. Vastavalt nimetati vange ausateks ja aututeks. Mõlema rühma vangid pidid kandma ahelaid ja magama külmades rõsketes vangikongides.

17. jaanuarist 30. aprillini 1772 hoiti lossis vangis kuninganna Caroline Mathildet (George III õde).

Aastail 1785–1922 oli loss sõjaväe juhtimise all ning nende aastate jooksul viidi lõpule hulk renoveerimistöid.

Esimest korda etendati Shakespeare'i näidendit "Hamlet" Kronborgi lossis Shakespeare'i 200. surma-aastapäeval 1806. Esinemispaik oli lossi lõunatorn ja näitlejad olid kindluse garnisoni sõdurid. Sellest ajast on lossis korduvalt "Hamletit" etendatud. 1964 filmiti lossis näidendi televersioon.

Kronborgi loss ja Eesti

Kui 1963. aasta suvel filmis Lenfilmi võttegrupp (režissöör Grigori Kozintsev, peaosatäitja Innokenti Smoktunovski) Türisalu panga astangutel ja Vääna-Jõesuu rannas "Hamletit", ehitati filmivõteteks sinna ka Kronborgi lossi makett. Kohta hakati rahvasuus Hamletimäeks kutsuma. Lossi makett jäi sinna veel mitmeks aastaks, kuni meretuul ja Keila-Joa raketibaasi sõdurid lossi jäänused lammutasid.[2]

Viited

1. Tarmo Premet, Tutvus Taaniga algab Hamleti lossist (https://www.aripaev.ee/uudised/2008/11/13/tutvus-taaniga-algab-hamleti-lossist). Aripaev.ee, 14. november 2008
2. Heinart Puhkim, Meie küla Hamletimägi (http://maaleht.delfi.ee/news/eestielu/arhiiv/meie-kula-hamletimagi?id=63987221), Maaleht/Delfi, 2. märts 2012

Välislingid

- Kronborgi loss (http://whc.unesco.org/en/list/696) UNESCO veebilehel (inglise)

Pildid, videod ja helifailid Commonsis: **Kronborgi loss (https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Kronborg_Castle?uselang=et)**